

COVID 19 PANDEMİSİ VE ÜLKEMİZDE ŞİMDİLİK KULLANILAN AŞILAR

Koronavirüs pansemisi yaklaşık 1 yıldır tüm dünyada etkisini sürdürüyor. Koronavirüsten ve bulaşıcı hastalıklardan korunmak ve yayılmasını önlemek için maske, mesafe ve temizlik kurallarına uymak büyük önem taşıyor. Bu önlemlerle birlikte toplumun aşılınması ve Covid- 19'a karşı bağışıklık oluşturulması en önemli öncelikler arasında yer alıyor. Koronavirüs bağışıklığı konusunda yaklaşık 1 yıldır yapılan çalışmalar sonucu onaylanan aşılar sayesinde kişinin kendisini koruması ve başkalarına hastalığı bulaşma riskinin önlenmesi amaçlanıyor.

Ülkemizde halihazırda Çin'in Sinovac şirketinin geliştirdiği CoronaVac, Alman aşısı olarak bilinen Pfizer/BioNTech kullanılıyor. Coronavac ve Biontech aşılarını bir gözden geçirelim.

İNAKTİF AŞILAR VE CORONAVAC:

Çin'den ithal edilen Sinovac firmasının ürettiği bir aşı olan Coronavac, formaldehitle inaktive edilen ve adjuvan olarak alüminyum kullanılan ölü aşıdır. Virüs parçalanıp etkisiz hale getirilerek vücudumuza verilerek bağışıklığımızı uyarmaktadır. Ölü aşı olduğu için daha güvenli olduğu düşünülmektedir. 28 gün arayla iki doz uygulanması uygun görülmüştür. Hatırlatma dozu olan 3. Doz içinse en uygun zaman 3. Ay olarak bulunmuştur.

1. İnaktif Aşılar

- Gelenekselleşmiş yöntemlerle üretilir.
- Virüs parçalanıp etkisiz hale getirilerek vücudumuza zarar verilmeden bağışıklığımız uyarılır.
- Uzun dönem etkileri konusunda diğer aşılarla kıyasla daha net konuşulabilir.
- Öldürülmüş virüs ihtiva etmelerinden dolayı ilk aşamada daha güvenli olduğu kabul edilir.
- 2-8°C'de saklanabilir.
- Üretimi diğerlerine göre daha zor ve yavaştır.
- Türkiye'de yapılan faz III çalışmasının ara değerlendirme sonuçlarına göre aşının etkinliği %91,25 olarak tespit edilmiştir.
- Sinovac aşısı bu sınıfa girmektedir.

Bugüne kadar inaktif COVID-19 aşılara yönelik gerek yürütülen klinik çalışmalarda gerekse mevcut aşı uygulamalarında ciddi yan etkilere rastlanmamıştır. Aşılama sonrasında görülen yan etkiler sıklıkla hafiftir.

Bunlar; yorgunluk, baş ağrısı, ateş, titreme, kas/eklem ağrısı, kusma, ishal, aşı uygulanan bölgede ağrı, kızarıklık, şişlik gibi hafif yan etkilerdir. Ancak nadir de olsa alerjik reaksiyonların olabileceği göz ardı edilmeden aşı uygulamasından sonra bir rahatsızlık hissedilmesi durumunda en yakın sağlık kuruluşuna başvurulması ve hekime yakın zamanda aşı olduğu bilgisinin iletilmesi unutulmamalıdır.

MRNA AŞILARI VE BİONTECH

Aşı kapsül içinde mRNA içerir. mRNA insan hücresi içinde virüse ait proteinlerin üretilmesini sağlamaktadır. Bu aşilar, insan vücudundaki hücrelerde, virüse ait proteinlerin benzerlerinin üretilmesini sağlıyor. Böylelikle bağışıklık sistemi tepki olarak antikor üretiyor, virüsle mücadeleye geçiyor. Bionthec/Pfizer aşısı ise, 28 gün arayla iki kez uygulanmaktadır.

Bu yöntem aslında virüsün genetik yapısının kopyalanmasına dayanıyor. mRNA, ya da uzun adıyla “mesajcı RNA” (ribonükleik asit), DNA’dan üretilen bir biyomolekül olarak biliniyor. mRNA aşılarında geleneksel aşılardan farklı olarak zayıflatılmış patojen yerine vücuda virüsün bir proteininin mRNA’sı veriliyor. Böylece bağışıklık sisteminin virüs olmadan harekete geçmesi ve virüse karşı antikor üretmesi hedefleniyor. Virüs ya da parçası değil onun bir parçasının mRNA’sı kodlanarak vücuda veriliyor.

MESAJCI RNA (MRNA) AŞILARI

- mRNA, vücudumuzda doğal olarak üretilen protein sentezinde rol alır.
- Laboratuvarda yapay olarak üretilen mRNA’lar tıpkı kendi mRNA’larımız gibi çalışarak virüse karşı bizi uyarmayı amaçlamaktadır.
- Bu moleküller daha sonra kendi moleküllerimiz gibi yıkılarak vücuttan atılırlar.
- Bu aşilar 25 yıldır kanser dâhil pek çok hastalığın tedavisine yönelik olarak kişiye özel immunoterapi yöntemleriyle çalışılan teknolojiye benzer şekilde üretilen aşılardır.
- Bu aşiların en büyük dezavantajı Biontech/Pfizer aşısının (BNT-162b2) -70°C’de, Moderna aşısının (mRNA-1273) -20°C’de saklanabiliyor olmasıdır.
- Biontech/Pfizer, Moderna aşıları bu sınıfa girmektedir.

Korona aşılarıyla ilişkilendirilen pek çok vakadan söz etmek mümkün. Global aşı kampanyası son hız devam ederken, aşuların istenmeyen etkileriyle ilgili raporlar da giderek artıyor. Mesela İsrail’de Alman menşeli mRNA bazlı aşuların ikinci dozunu olduktan sonra, çoğu erkek ve 30 yaşın altında olan 62 kişide miyokardit (kalp kası enfeksiyonu) görüldü, bunlardan ikisi hayatını kaybetti (1) (22 yaşında bir kadın ve 35 yaşında bir erkek). Her ikisinin de aşı olana kadar herhangi bir sağlık sorunu yoktu.

Bu ve bunun gibi yan etkiler CDC (Centers for Disease Control and Prevention/Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri) ve FDA (Food and Drug Administration/Gıda ve İlaç Dairesi) gibi Amerikan kurumlarına bildiriliyor. Onlar ne yapıyor? Küçük bir uyarı notu düşerek **“Aşularmaya devam, korunmak için en etkili yöntem aşı”** diyorlar! CDC’nin sitesine girdiğinizde göreceksiniz. Sitede mRNA bazlı aşuların özellikle genç erkeklerde kalp enflamasyonuna neden olma riski olduğu, nisan ayından beri rapor edilen miyokardit ve perikardit vakalarında artış olduğu yazıyor. (2) Birkaç cümleyle geçiştirilmiş bu risk, aşı propagandasının içinde kaynayıp gidiyor. Ancak geniş çerçeveden bakıldığında Covid – 19 geçirenlerde bu miyokardit riskinin en az 20 kat fazla olduğu görülmektedir.

“Worse Than the Disease? Reviewing Some Possible Unintended Consequences of the mRNA Vaccines Against COVID-19” adlı yayın COVID-19’a karşı geliştirilen aşuların, özellikle de mRNA bazlı olanların, olası yan etkilerine dikkat çekiyor. (4) Çalışmaya göre, mRNA bazlı aşuların yan etkilerinin pek çoğu bundan sonraki yıllarda ortaya çıkabilir. Yayında 10 sene içinde çok daha genç yaşlarda görülen nörodejeneratif hastalıklarda, aşırı kanama ya da pıhtılaşmayla kendini gösteren kan bozukluklarında, inme ve kalp krizi vakalarında ani bir artış gözlenebileceği not düşülüyor. Ancak yine de bilmek ve belirtmek gerekir ki Covid-19 un yıllar sonra karşımıza hangi hasarlarla geleceğini hiç bilemiyoruz.

AŞI HANGİ DURUMLARDA YAPILMAMALIDIR?

Koronavirüs hastalığını halen geçirmekte olanlara, grip olanlara ya da ateşli herhangi bir soğuk algınlığı olanlara aşuların yapılmaması gerekiyor. Bu durumda bulunan hastalara, aşuların yapılabilmesi için öncelikle tekrar sağlıklarına kavuşmalarının beklenmesi gerekiyor.

Aynı kural, karantinadaki kişiler için de geçerli. Bu kişilerin öncelikle karantina sürelerini doldurmaları ve aşuları ancak koronavirüs olmadıklarının anlaşılması üzerine yaptırmaları mümkün. Ayrıca doktorların kişilerin, aşuların yapılmasına engel teşkil edebilecek bir diğer hastalığı olup olmadığını değerlendirmesi gerekiyor. Yine aşularda yer alan bazı maddelere alerjisi olanların da bu aşuları olmaması gerekiyor.

Bu arada bahar alerjisi, saman alerjisi olanlar ile kimi gıda ürünleri ve hayvanlara alerjisi olanların aşı olmasında sıkıntı olmayacağı belirtiliyor. Diyabet hastası, aşırı kilolu ve zayıf bağışıklık sistemi olanların da aşı olması gerektiğine, koronavirüsün bu grupta yer alan kişilerde çok daha ağır seyrettiğine dikkat çekiliyor.

Bu arada araştırmalarda, Sinovac'ın ilk dozunun sadece yüzde 16 koruyucu olduğu, ancak ikinci dozda koruyuculuğunun yüzde 67'e yükseldiği sonucuna da ulaşıldı. 2021 in ilk 6 ayı için. Ancak covid-19 un sürekli mutasyon geçiriyor olması maalesef inaktif aşının etkinliğini düşürmekte virüs Őekil ve parçacıklarını değiştirdiği için artık sinovac ile vücuda oluşturulmuş olan antikolar yeni mutasyon virüsleri tanıyamamaktadır. Ve maalesef coronavirüs mutasyonlarına devam etmektedir.

CoronaVac'ın üretim ağısından mRNA tipi aşılar karşısında dezavantajı bulunsa da, depolama ve nakliye ağısından önemli bir avantajı var: Normal buzdolabı sıcaklığında saklanabilmesi. Reuters ajansına konuşan SinoVac araştırmacısı Gang Zeng, aşının 2-8 derece arasında üç yıla kadar saklanabilme ihtimalinin bulunduğunu söylüyor. Bu durum özellikle soğuk zincir veya altyapısı iyi olmayan ülkelerde önemli bir avantaj. BioNTech/Pfizer aşısının ise -70 derecede saklanması gerekiyor. Aşı beş gün boyunca normal buzdolabı sıcaklığında dayanıyor. Moderna aşısının ise -20 derecede altı aya kadar saklanabileceği, normal buzdolabı sıcaklığında ise 30 güne kadar dayanabileceği belirtiliyor. Bu aşıların yoksul ülkelerde saklanması ve dağıtılmasının önünde lojistik zorluklar bulunuyor.

Ve son olarak söylenmeli ki her iki aşı da canlı virus içermez ve Covid- 19 hastalığına yol açması mümkün değildir.